Socialutskottets betänkande

1981/82: 18

om rökfria miljöer och färdmedel

Motion

I motion 1980/81:1650 av Gabriel Romanus m. fl. (fp, s, m, c) hemställs att riksdagen antar ett vid motionen fogat förslag till lag om rökfria miljöer och färdmedel.

Lagförslaget fogas vid betänkandet som *bilaga*.

Motionärerna erinrar om att den år 1977 tillkallde tobakskommittén (S 1977:03) i delbetänkandet (Ds S 1978:7) Rökfria miljöer lagt fram förslag till en lag om begränsning av tobaksrökningen i offentliga lokaler och att det bland remissinstanserna för delbetänkandet fanns olika meningar om behovet av en lagstiftning men att de flesta remissinstanserna dock tillstyrkte tobakskommitténs förslag.

Motionärerna erinrar vidare om att det förutskickats att tobakskommittén skall återkomma till frågan i kommitténs slutbetänkande, som väntas i början av år 1981.

Motionärerna framhåller att det nu är hög tid att riksdagen får behandla ett förslag till lagstiftning mot rökning i offentliga lokaler samt anför bl. a. följande.

Vi hoppas att regeringen på grundval av utredningens båda betänkanden kommer att lägga fram förslag till riksdagen i frågan under 1981. För att säkerställa att riksdagen under alla förhållanden har möjlighet att ta ställning till ett lagförslag i frågan vill vi dock i denna motion lägga fram ett förslag till lag om rökfria miljöer och färdmedel. Förslaget bygger på tobakskommitténs förslag.

I debatten har ifrågasatts om det är riktigt att införa en lagstiftning där den som bryter mot lagen, genom att inte respektera rökförbudet, inte blir föremål för något straff. Om det anses lämpligt, finns möjlighet att införa bötesstraff; man kan då i motiveringen klargöra att det skall användas sparsamt. Det kan nämnas att för bl. a. lokaltrafiken i Stockholms län redan finns ett förbud mot tobaksrökning. Den som bryter mot förbudet kan dömas till böter enligt allmänna ordningsstadgan. Såvitt det är känt har denna sanktion ännu inte behövt tillämpas.

Det kan också övervägas att införa en bestämmelse som innebär att den som röker där detta inte är tillåtet och som fortsätter att röka trots att han blir tillsagd kan avvisas från lokaler av lokalinnehavaren eller en representant för denne. Det har också hävdats att det skulle finnas behov av en möjlighet till dispens från lagstiftningens regler för vissa lokaler eller utrymmen, t. ex. internationella storflygplatser eller större järnvägsstationer.

Tobakskommitténs lagförslag

Tobakskommittén (S 1977:03) tillkallades för att utarbeta ett program för arbetet med att nedbringa tobakskonsumtionen och motverka dess skadeverkningar. Enligt direktiven för tobakskommitténs arbete skulle tobakskommittén lägga fram förslag dels om åtgärder som omedelbart borde vidtas för att minska tobakskonsumtionen och förebygga tobakens skadeverkningar, dels om åtgärder på längre sikt.

Tobakskommittén avgav år 1978 till dåvarande statsrådet Ingegerd Troedsson *delbetänkandet (Ds S 1978:7) Rökfria miljöer* med förslag till omedelbara åtgärder för att minska rökningen i offentliga lokaler. I delbetänkandet framlades bl. a. ett förslag till en lag om begränsning av tobaksrökningen i offentliga lokaler. Med offentlig lokal förstås i lagförslaget lokal i statlig, kommunal och landstingskommunal inrättning, lokal för hälso- och sjukvård och tandvård, lokal i vilken anordnas offentlig tillställning eller allmän sammankomst samt rum, i vilket tillfällig bostad yrkesmässigt upplåtes. Med offentlig lokal jämställs allmänt kommunikationsmedel och inrättning, som står till förfogande för resande med allmänt kommunikationsmedel.

Det skall enligt lagförslaget åligga hälsovårdsnämnden att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna i den föreslagna lagen och socialstyrelsen att utöva den centrala tillsynen över efterlevnaden. Av olika skäl föreslås inte straffpåföljd för den som bryter mot ett rökförbud.

Efter remissbehandling har betänkandet varit föremål för fortsatt beredning inom regeringskansliet.

Tobakskommittén har i februari i år till dåvarande statsrådet Elisabet Holm avgivit sitt *slutbetänkande (SOU 1981:18) Minskat tobaksbruk*, vari kommittén föreslår ett åtgärdsprogram mot tobaksbruket. Bl. a. framläggs i slutbetänkandet ett förslag till en lag med vissa bestämmelser om tobaksrökning i offentlig lokal, vilket överensstämmer med det i delbetänkandet framlagda lagförslaget.

Tobakskommittén redovisar i slutbetänkandet bl. a. vissa av remissbehandlingen av delbetänkandet föranledda kommentarer och påpekar att kommittén inte funnit några skäl att frångå eller revidera sitt tidigare lagförslag.

Slutbetänkandet har sänts ut på remiss. Remisstiden utgick den 1 november. Åtskilliga remissinstanser har dock ännu inte avgivit svar.

Tidigare riksdagsbehandling

Statsrådet Elisabet Holm besvarade den 17 april 1980 (prot. 1979/80:123 s. 20–23) en fråga (1979/80:418) om när en proposition om rökfria offentliga lokaler kommer att föreläggas riksdagen. Statsrådet påpekade i svaret att

många remissinstanser var tveksamma till eller avstyrkte tobakskommitténs lagförslag i delbetänkandet Rökfria miljöer och att de ansåg att man lättare kunde nå det åsyftade målet med ökad upplysning om tobakens skadeverkningar och enskilda åtgärder. Statsrådet framhöll att tobakskommittén beräknades avsluta sitt arbete senast i september 1980, att tobakskommittén i sitt väntade slutbetänkande skulle komma att lägga fram förslag till ett samlat åtgärdsprogram i tobaksfrågan och bl. a. väntades föreslå ytterligare åtgärder för att få till stånd rökfria miljöer. Enligt statsrådets mening var det därför lämpligt att avvakta tobakskommitténs slutbetänkande innan regeringen tog ställning till frågan om bl. a. rökförbud i vissa lokaler.

Under överläggningen efter avgivandet av frågesvaret framhöll statsrådet bl. a. att man inte var overksam i avvaktan på tobakskommitténs slutbetänkande. Hon erinrade därvid om att ett flertal åtgärder vidtogs för att sprida information om tobakens skadeverkningar i syfte att påverka attityderna till tobaksrökningen.

Utskottet behandlade hösten 1980 en motion, vari framfördes förslag som överensstämmer med förslagen i motion 1980/81:1650 (fp). På förslag av utskottet i betänkande SoU 1980/81:10 avslog riksdagen motionen. Utskottet redovisade statsrådet Holms ovannämnda frågesvar samt anförde bl. a. följande.

Utskottet uttalade redan år 1971 (SoU 1971:21) att det torde råda allmän enighet om att även i vårt land en systematisk satsning på att få till stånd en minskning av tobakskonsumtionen måste ske. Utskottet uppmärksammade redan då de obehag som tobaksrökning kan medföra för icke-rökare. Olika insatser har därefter gjorts för att nedbringa tobakskonsumtionen och för att skapa rökfria miljöer, vilket har fått till följd en positiv attitydförändring mot rökningen. Många sammanträden och sammankomster är t. ex. numera helt rökfria. Det har genom olika undersökningar klarlagts att också s. k. passiv rökning kan förorsaka skador. Påpekas bör också de problem som kan uppstå för personer som är allergiska mot rök om de tvingas vistas i lokaler där rökning förekommer.

Utskottet har förståelse för att man inom regeringen vill avvakta tobakskommitténs slutbetänkande innan man tar upp frågan om rökförbud i vissa lokaler m. m. Utskottet förutsätter emellertid att denna fråga skall bli föremål för en skyndsam beredning, när slutbetänkandet föreligger.

I avvaktan på regeringens ställningstagande i lagstiftningsfrågan avstyrker utskottet motion 1979/80:1665.

Utskottet

I motion 1980/81:1650 av Gabriel Romanus m. fl. (fp, s, m, c) erinrar motionärerna om att den år 1977 tillkallade tobakskommittén (S 1977:03) i ett år 1978 avgivet delbetänkande (Ds S 1978:7) Rökfria miljöer lagt fram förslag till en lag om begränsning av tobaksrökningen i offentliga lokaler som tillstyrkts av de flesta remissinstanserna. Motionärerna erinrar vidare om att

det förutskickats att tobakskommittén skall återkomma till frågan i sitt slutbetänkande. Motionärerna framhåller att det är hög tid att riksdagen får behandla ett förslag till lagstiftning mot rökning i offentliga lokaler och begär att riksdagen skall anta ett vid motionen fogat förslag till lag om rökfria miljöer och färdmedel (se bilaga till betänkandet) som föreslås träda i kraft den 1 januari 1982. Lagförslaget bygger på tobakskommitténs förslag i delbetänkandet.

Som utskottet framhöll vid behandlingen under förra riksmötet av ett likartat motionsförslag (SoU 1980/81:10) har utskottet i åtskilliga sammanhang behandlat frågan om åtgärder för att begränsa tobakskonsumtionen. Därvid har utskottets ställningstaganden skett mot bakgrund av de allvarliga hälsorisker som är förbundna med bruket av tobak. Utskottet uttalade sålunda redan år 1971 (SoU 1971:21) att det torde råda allmän enighet om att även i vårt land en systematisk satsning måste ske på att få till stånd en minskning av tobakskonsumtionen. Utskottet uppmärksammade redan då de obehag som tobaksrökning kan medföra för icke-rökare. År 1975 uttalade sig utskottet för ett program som innefattar åtgärder för en systematisk satsning för att få till stånd en minskning av tobakskonsumtionen (SoU 1975:5 s. 21–24). Bl. a. som en följd härav tillkallades tobakskommittén för att utarbeta ett program för arbetet med att nedbringa tobakskonsumtionen och motverka dess skadeverkningar.

Som utskottet också framhöll under förra riksmötet har under 1970-talet olika insatser gjorts för att nedbringa tobakskonsumtionen och för att skapa rökfria miljöer, vilket har fått till följd en attitydförändring mot rökningen. Många sammanträden och sammankomster är t. ex. numera helt rökfria. Det har genom olika undersökningar klarlagts att också s. k. passiv rökning kan förorsaka skador. Påpekas bör också de problem som kan uppstå för personer som är allergiska mot rök om de tvingas vistas i lokaler där rökning förekommer.

Tobakskommittén avgav i februari i år – efter det motionen väckts – sitt slutbetänkande (SOU 1981:18) Minskat tobaksbruk med förslag till ett åtgärdsprogram mot tobaksbruket. Bl. a. framläggs i slutbetänkandet samma lagförslag som framlades i delbetänkandet. Tobakskommittén påpekar att den inte funnit några skäl att frångå eller revidera sitt tidigare lagförslag. Remissbehandlingen av betänkandet beräknas bli slutförd inom kort. Utskottet förutsätter att den fortsatta beredningen av frågan om rökförbud i offentliga lokaler skall bedrivas skyndsamt.

I avvaktan på regeringens ställningstagande i lagstiftningsfrågan avstyrker utskottet motion 1980/81:1650.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1980/81:1650.

Stockholm den 1 december 1981

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Karl Leuchovius (m), Rune Gustavsson (c)*, Anna-Greta Skantz (s), Blenda Littmarck (m), Kjell Nilsson (s), Karin Israelsson (c), Sven-Gösta Signell (s), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Stig Alftin (s), Gunhild Bolander (c), Maria Lagergren (s) och Anita Persson (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Bilaga

Förslag till lag om rökfria miljöer och färdmedel som framlagts i motion 1980/81:1650 av Gabriel Romanus m. fl. (fp, s, m, c) och som avstyrkts av utskottet.

Förslag till
Lag om rökfria miljöer och färdmedel

Härigenom föreskrivs följande.

1 § I lokaler i vilka stat eller kommun bedriver verksamhet och till vilka allmänheten äger tillträde utan särskilt medgivande samt i lokaler i vilka anordnas offentlig tillställning som avses i 9 § allmänna ordningsstadgan (1956:617) eller allmän sammankomst som avses i 1 § lagen (1956:618) om allmänna sammankomster får tobaksrökning ske endast i därför särskilt inrättat utrymme.

Vad i första stycket sägs skall gälla även allmänna kommunikationsmedel inom landet och lokaler som står till förfogande för resande med sådana kommunikationsmedel.

2 § Bestämmelserna i lagen tillämpas ej på restauranglokaler eller lokaler i vilka anordnas danstillställning.

3 § De bestämmelser som gäller för tobaksrökning skall tydligt anslås i de lokaler och allmänna kommunikationsmedel som omfattas av lagen.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, socialstyrelsen meddelar efter samråd med statens planverk föreskrifter om hur sådant utrymme för tobaksrökning som avses i 1 § skall vara beskaffat.

5 § Socialstyrelsen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag.

6 § Det åligger hälsovårdsnämnden att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna i denna lag.

Hälsovårdsnämnden får meddela den som ansvarar för en lokal eller ett allmänt kommunikationsmedel föreläggande eller förbud som behövs för efterlevnaden av denna lag eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

I beslut om föreläggande eller förbud kan hälsovårdsnämnden utsätta vite. Vite får dock inte föreläggas stat eller kommun.

7 § För att fullgöra åliggandena enligt denna lag har tillsynsmyndigheten rätt att få tillträde till lokaler och allmänna kommunikationsmedel som avses i lagen.

8 § Hälsovårdsnämndens beslut enligt denna lag överklagas hos länsstyrelsen genom besvär. Länsstyrelsens beslut överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

GOTAB 69797 Stockholm 1981